

Äskettäin sattui silmään naapurilehden Kalevan 75 vuoden takaisesta lainauksesta maininta "pyöräsankareista" jotka "ovat ottaneet kulkutiekseen myös plaanojen käytävät". Lainauksen nykyajassa oleva predikaatti sopii valltetavasti liiankin hyvin myös nykypäivään!

Plaana-sanasta muistui mieleen, että minultakin on monen monta kertaa kysytty, mistä nimi Plaanaoja jota monet vanhat oululaiset käyttävät Kaupunginojasta. Ennen tiesin vain sen, että ojan ruotsinkielinen nimi ainakin Jois-sakin kartoissa oli Stadsbäck, mutta muistelen kuulleeni puhuttavan myös Planbäck-nistä. Tuntuu uskottavalta, koska eräissäkin vanhassa kartassa lisäksi esiintyy nimitys Stadsbäcks plan ja se kahden puolen karttaan merkittyä ojaa. Niinpä arvelinkin, että nimiväännös oli tyypillistä "kyökkiruottia".

Näyttää siltä, että oli ja eli.

Kustaan III:ta selaillessani — ei pidä sotkea Kustaa III:een, koska kysymys on Kustaa Hautalasta! — huomaisin sitten, mikä se plaana oli. Vv. 1835—36 paalutettiin Kaupunginojan molemmin puolin kävelyplaani (Promenad Plan) Ison Uudenkadun eli ny-

kyisen Isonkadun ja Kirkkokadun välille. Nämä plaanit samoin kuin hieman myöhemmin Kirkkokadun ja Torikadun väliset plaanit piti aidata, etteivät kaupunkilaisten lehmät päässeet syömään ruohoa ja istutuksia. Maistraatti sakkotti useita porvareita tai näiden renkejä siitä, että lehmät tai hevoset olivat karanneet plaaneille. Olipa itse kaupunginlääkärinkin, professori Gustaf Toppelius, haastettuna, mutta hänet vapautettiin, kun ilmeni, ettei hän tiennyt, missä hänen karjansa kuljeskeli. Tällä professorilla kyllä olikin pää ja kädet täynnä muita hyödyllisiä asioita!

Hautala toteaa, että monet nykyiset puistot ja ennen kaikkea Kaupunginojan tuntumassa olevat olivat 1800-luvun alussa avoimia palkkoja eli plaanoja, jolla kasvoi heinää. Suurpalon jälkeisinä vuosina niistä kyllä puhuttiin, mutta vasta alussamainittuina vuosina päästiin plaanoja vähitellen istuttamaan. Oli myös tullut tavaksi myydä plaanojen heinä-sato huutokaupalla kolmeksi tai neljäksi vuodeksi. Huutajia riitti: kauppiaita, virkamiehiä, työmiehiä. Historioitsija tietää kertoa, että esim. 1856—60 vuokrattiin heinä maaksi mm. Torikadun ja

Kirkkokadun välinen plaana eli siis Kaupunginojan varsi nykyisen Kaupungintalon korttelissa, samoin ns. Appelgrenin puutarha, joka kaikesta päätellen oli nykyisen Otto Karhin puiston Puistolalan puoleinen nurkkaus.

Lasimestari Johan Appelgren asettui jo 1828, kun uusi asemakaava oli hyväksytty, tontille, jolla nyt kohoo Osuuspankin marmoritalo. Siitä sitten aikojen kuluessa Appelgrenin puiston nimi nykyiselle Karhin puistolle, joka lisäksi sillä välillä ehti kauan olla myös Palokunnan puisto. Ehkä vain epävirallisesti kun W.P.K. vuosisadan alussa oli rakentanut äsken valmistuneen Säästö-Ruutan tontille. Milloinkahan mahtoi Snellmanin puisto eli Isonkadun ja Kirkkokadun väliset plaanit saada nimensä? Olen tainnut viimeksi kirjoittaa Appelgreneista ja heidän salongistaan Oulu-lehdessä 1/72.

Tämä tällä kertaa Plaanaojasta, jonka minun ymmärtääkseni ei pitäisi olla "Laanaoja," puhumattakaan että "Laaniska". Viimeksimainittu on helsinkläisslangia, vaikka — linskat ja -lanskat kuin kakin ovat aitoa Oulua. Sara Wacklinin aikana Kaupunginoja koko asemakaava-alueellakin vielä oli Juurosoja, jolla nimellä nykyisin kunnioitamme vain ojan yläjuoksua.

Sietäisi kyllä tänäkin päivänä tehdä jotain "pyöräsankareille", jotka häikäilemättömästi ajelevat kaikkien puistoplaanojen läpi. Lienenkö ainoa oululainen, joka yrittäen olla heitä väistämättä.